

- О.К. Данилевич / О.О. Фунтікова (ред.); Класичний приватний університет. – Запоріжжя: КПУ, 2008. – 392 с.
27. Університетська автономія: [спецвипуск № 19] / упоряд. С. Квіт та ін. – К.: Дух і літера, 2008. – 372 с.
  28. Келс Г.Р. Процесс самооценки: руководство по самооценке для высшего образования [пер. с англ. в сокращении О. Бухиной] / Герберт Р. Келс. – 4-е изд. – М.: Моск. обществ. фонд, 1999. – 151 с.
  29. Коломоець Т.О. Атестація наукових кадрів вищої кваліфікації: досвід правового регулювання зарубіжних країн та пропозиції щодо запозичення для України // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Правова освіта та правова наука в Україні в умовах сучасних трансформаційних процесів», м. Запоріжжя, 24-25 грудня 2009 р.: у 2-х томах. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – Т. 1. – С. 116–118.
  30. Тацій В.Я. Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій / В.Я. Тацій // Право України. – 2009. – № 1. – С. 4-8.
  31. Ануфрієв М.І. Вищий заклад освіти МВС України: науково-практичний посібник / М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, О.Н. Ярмиш. – Х.: Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с.
  32. Данильчук В. Адміністративно-правове забезпечення навчального процесу у вищому навчальному закладі Державної податкової служби України / Володимир Данильчук // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 2. – С. 83-85.
  33. Кужель О.В. Економічні засади державної регуляторної політики у сфері господарювання: світовий досвід та вітчизняна практика / О.В. Кужель // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 1. – С. 56-67.
  34. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників: [навч. посіб.] / Г.Х. Яворська. – К.: Знання, 2004. – 335 с.
  35. Филипповец Л.Ф. Обучение за рубежом: страны Северной Европы / Людмила Флорьяновна Филипповец. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2006. – 206 с.

УДК 342.9: [347.995–057: 35.087](477)

СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОЛОВИ МІСЦЕВОГО СУДУ УКРАЇНИ

Панталієнко П.В., здобувач

Національний університет біоресурсів та природокористування

Проаналізовано різні точки зору щодо змісту правового та адміністративно-правового статусу судді. Розглянуто основні елементи правового статусу суддів. Розкрито зміст та структуру адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України.

Ключові слова: суд, правосуддя, суддя, правовий статус, судова влада.

Панталієнко П.В. СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ МЕСТНОГО СУДА УКРАИНЫ / Национальный университет биоресурсов и природоиспользования Украины, Украина

Проанализированы разные точки зрения относительно содержания правового и административно-правового статуса судьи. Рассмотрены основные элементы правового статуса судей. Раскрыто содержание и структура административно-правового статуса председателя местного суда Украины.

Ключевые слова: суд, правосудие, судья, правовой статус, судебная власть.

Pantalienco P.V. STRUCTURE ADMINISTRATIVE-LEGAL STATUS OF THE CHAIRMAN OF THE LOCAL COURT OF THE UKRAINE / National university of bioresources and prirodoispol'zovaniya Ukraine, Ukraine

The miscellaneous standpoint will analysed for contentses legal and administrative-legal status to judges. The main elements of the legal status judge are considered. The revealed contents and structure administrative-legal status of the chairman of the local court of the Ukraine.

Key words: court, justice, judge, legal status, the judiciary.

У загальній теорії права та адміністративно-правовій науці питанням визначення поняття та структури адміністративно-правового статусу суб'єктів права приділяється неабияка увага. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених цьому питанню, фахівці й досі не дійшли єдиної точки зору щодо змісту та структури цієї правової категорії.

Одним із таких дискусійних питань є визначення структури адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України. Пріоритетність дослідження цього питання обумовлена тим, що в Україні триває судово-правова реформа, одним з останніх кроків якої було прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1]. Даний Закон визначив правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави на засадах верховенства права, визначив систему судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування і встановив систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та регулює інші питання судоустрою і статусу суддів.

Згідно зі ст.20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» посада голови суду є адміністративною посадою, у зв'язку з чим суддя, який обіймає цю посаду, наділяється додатковими – адміністративними повноваженнями. З огляду на це, мета цієї статті полягатиме у визначенні структури адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України.

При визначенні структури адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України ми повинні виходити з того, що, по-перше, «адміністративно-правовий статус» є похідним статусом відносно більш загального – «правового статусу особи». По-друге, «адміністративно-правовий статус судді» є цілісною правовою категорією, яка має самостійну структуру і зміст. По-третє, усі структурні елементи цієї правової категорії повинні бути логічно взаємопов'язані і доповнювати один одного. По-четверте, кожний із структурних елементів адміністративно-правового статусу судді має бути чітко конкретизований.

В юридичній літературі відсутня єдність точок зору щодо визначення структури правового та адміністративно-правового статусу судді. Так, Л.О.Сергієнко серед складових елементів статусу носія судової влади виділяє права, обов'язки, а також відповідальність, яка обумовлюється займаною посадою [2, 42]. В.О.Кряжков у зміст правового статусу судді включає вимоги, що висуваються до суддів, їх права й обов'язки [3, 54].

Деякі автори розглядають це правове явище за допомогою більшої кількості складових елементів. Наприклад, О.М.Костюков до складу правового статусу посадової особи судової влади включає правосуб'єктність, завдання, які вирішуються згідно з посадою, основні функції, права й обов'язки, гарантії, правові форми діяльності, порядок взаємовідносин за посадою та відповідальність [4, 21]. М.В.Вітрук відносить до структурних елементів правового статусу судді права й обов'язки особи, призначеної на цю посаду, правові принципи, що відображають взаємовідносини між суддею та суспільством і державою, а також гарантії, що забезпечують використання прав і виконання обов'язків судді [5, 131].

Цікавою є думка Л.М.Москвич, яка відзначає, що усередині системи правового статусу судді можуть бути виділені певні групи з більш дробовим базовим становищем (наприклад, статус судді господарського суду; статус судді Конституційного Суду; статус судді Апеляційного суду України і т.д.), які мають певні особливості. Іншими словами, у рамках правового статусу судді можливий розгляд правового становища окремих груп носіїв судової влади. Але при цьому слід зазначити, що декларований законом принцип єдності статусу суддів вимагає акцентувати на такій тезі: правовий статус у рамках загального правового статусу судді мають лише ті групи носіїв судової влади, для яких характерно особливе базове становище в сенсі специфічних, властивих тільки даним групам факторів, які мають юридичне значення. Фундаментом, базовим елементом даного інституту виступатиме більш концентроване явище – правовий статус судді України. За таких умов справедливим буде введення розмежування між поняттями “правовий статус судді України” та “правове становище судді”. У зміст останнього доцільно

включити все, що так чи інакше юридично закріплює, характеризує, гарантує, стверджує реальне становище окремої групи носіїв судової влади в ієрархії судової системи. На її думку, елементами правового становища судді слід визнати: а) загальні (конституційні) права, свободи й обов'язки людини і громадянина; б) правовий статус судді України; в) певні обмеження і гарантії забезпечення правового статусу судді; і г) юридичну відповідальність.

Особливістю ж категорії “правовий статус судді України”, як відзначає Л.М. Москвич, є те, що це більш стійке і концентроване явище, яке містить усю сукупність правових можливостей носія судової влади, юридичного інструментарію, що забезпечують належне здійснення функцій судової влади. Тому до структури цього поняття варто включати лише ті елементи, які обов'язкові для всіх груп носіїв судової влади і рівною мірою присутні в будь-який момент володіння статусом. Такими елементами є : а) службові права; б) службові обов'язки; в) повноваження; г) правосуб'єктність судді. Ці інститути повинні в повному обсязі розкривати правову природу статусу судді, містити всі правові можливості, які надані судді для ефективної реалізації професійних завдань та досягнення соціальних цілей судової влади [6, 21-22].

Ми цілком погоджуємося, що до складових елементів правового статусу судді, зокрема і адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України, необхідно віднести права та обов'язки. Щодо інших елементів, які пропонуються вищевказаними авторами, наші погляди дещо відрізняються.

Так, ряд авторів зазначають, що елементом правового статусу судді є правосуб'єктність. Під правосуб'єктністю слід розуміти визнану державою здатність особи бути суб'єктом права, учасником правовідносин, тобто мати передбачені законом права та обов'язки, здатність бути їх носієм. Правосуб'єктність містить два основні елементи: правоздатність та дієздатність.

Правосуб'єктність не є природною, природженою здатністю осіб. Її зміст і належність визначають правові акти держави, вони зумовлені соціально-політичними факторами. В різних суспільно-економічних формаціях коло громадян, наділених правосуб'єктністю, а також зміст правосуб'єктності були різними [7, 593]. Як зазначає М.І. Матузов в сучасному цивілізованому суспільстві нема і не може бути людей, не наділених загальною правоздатністю. Це найважливіша передумова та невід'ємний елемент політико-юридичного та соціального статусу особистості. Правоздатність – не природна, а суспільно-правова якість суб'єктів, що носить абсолютний, універсальний характер. Вона витікає з міжнародних актів о правах людини, принципів гуманізму, свободи, справедливості. Обов'язок кожної держави – належним чином гарантувати і захищати цю якість. Головне в правоздатності – не права, а принципова можливість або здатність мати їх [8, 484].

В юридичній літературі розрізняють загальну, галузеву та спеціальну правоздатність. Загальна правоздатність являє собою можливість особи мати права та обов'язки, що закріплені у Конституції України та інших нормативно-правових актах, хоча фактичне володіння тими чи іншими правами може наступити лише при певних обставинах (наприклад, при досягненні певного віку). Галузева правоздатність дає можливість придбати права в тих або інших галузях права. Саме тому вона називається галузевою (наприклад, трудова, виборча правоздатність).

До галузевої правоздатності також відноситься і адміністративна правоздатність. Адміністративна правоздатність становить передбачену адміністративно-правовими нормами здатність (можливість) особи мати суб'єктивні права і виконувати суб'єктивні обов'язки в сфері адміністративно-правових відносин. Спеціальна правоздатність – це здатність особи бути учасником правовідносин, виникаючих у зв'язку з перебуванням її на певних посадах (президент, суддя, член парламенту) або належність особи до визначених категорій суб'єктів права (працівники правоохоронних органів). Виникнення спеціальної правоздатності завжди вимагає виконання особливих умов [9, 593].

Сьогодні правоздатність розглядається як загальний принцип, що поширюється на всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, національного чи соціального походження, майнового, станового чи іншого становища. Лише певні обмеження можуть встановлюватися відносно дієздатності громадян. Під адміністративною дієздатністю слід розуміти здатність суб'єкта самостійно, свідомими діями реалізовувати надані йому права і виконувати покладені на нього обов'язки у сфері державного управління [10, 74]. У сукупності адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність утворюють адміністративну

правосуб'єктність фізичних осіб, органів та організацій як суб'єктів адміністративного права, які є носіями конкретних суб'єктивних прав і обов'язків у сфері реалізації виконавчої влади [11, 94].

Правосуб'єктність громадян, зокрема адміністративна, поділяється на загальну та спеціальну. Відповідно, розрізняють загальний і спеціальний адміністративно-правові статуси. Кожен громадянин наділений передусім загальним статусом, який здебільшого рівний для всіх, і в той же час може бути носієм одного або кількох спеціальних статусів. Досить часто спеціальний статус просто доповнює загальний, але іноді спеціальний статус впливає на загальний, обмежуючи та змінюючи його [12, 21-25]. Щодо спеціальної адміністративної правосуб'єктності судді, то її суть зводиться до здатності посадової особи бути носієм встановлених нормами адміністративного права повноважень щодо реалізації завдань, які покладаються на неї у зв'язку із займаною посадою. Таким чином, адміністративна правосуб'єктність голови місцевого суду України є передумовою виникнення його адміністративно-правового статусу, тому, на наш погляд, її не слід вважати окремим елементом досліджуємої категорії.

Стосовно відношення до складу правового статусу судді, зокрема і адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України, юридичних гарантій також виникають сумніви. Деякі автори вважають, що адміністративно-правовий статус особи не може існувати без відповідних юридичних гарантій [13, 94-98], оскільки вони забезпечують його реалізацію в суспільних відносинах. Цікавою з даного приводу є думка С.В. Шестакова, який зазначає, що гарантії не можуть розглядатися як складові частини правового статусу громадян, оскільки ці гарантії можуть бути економічними, матеріальними, політичними, ідеологічними, юридичними. Включення ж до правового статусу не тільки правових, а й інших гарантій є нелогічним через те, що деякі гарантії цього роду існують не в юридичній формі, а отже виступають не як правові гарантії [14, 22]. На наш погляд, аргументи С.В. Шестакова є достатньо вагомими, тому дотримуємося тієї точки зору, що юридичні гарантії не можуть бути елементом адміністративно-правового статусу голови місцевого суду України.

Питання щодо віднесення до елементів правового статусу судді юридичної відповідальності також залишаються дискусійними. Так, Н. В. Макаренко та Є.А. Черенков вважають, що одним з основних елементів адміністративно-правового статусу громадянина має бути адміністративна відповідальність громадянина [15, 38]. Н.О. Армаш, розглядаючи адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади, вважає, що одним з елементів статусу має бути обов'язок керівника нести юридичну відповідальність за результатами виконання своїх повноважень [16, 7]. Такої ж думки дотримується і В.В. Мозоль, розглядаючи адміністративно-правовий статус посадової особи податкової міліції [17, 9]. Протилежної думки дотримується М.А. Бояринцева, яка вважає, що відповідальність слід розглядати як наслідок неправомірної поведінки громадянина, який проявляється в обмеженні правового статусу, а тому її не слід виділяти як окремий елемент адміністративно-правового статусу громадянина [18, 55]. На наш погляд, така позиція є недостатньо аргументованою, оскільки кожен суб'єкт права, незалежно від статусу (загального, спеціального), в якому він перебуває, повинен нести відповідну юридичну відповідальність внаслідок своєї неправомірної поведінки.

Таким чином, виходячи з правового становища та специфіки діяльності голови місцевого суду України, вихідними елементами, що становлять зміст його адміністративно-правового статусу, на наш погляд, доцільно вважати: 1) права; 2) обов'язки і 3) юридичну відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» / Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45. – Ст. 529.
2. Сергиенко Л.А. Правовая регламентация управленческого труда / Л.А. Сергиенко. – М.: Наука, 1984. – 141 с.
3. Кряжков В.А. Конституционное правосудие в субъектах Российской Федерации (правовые основы и практика) / В.А. Кряжков. – М.: Формула права, 1999. – 768 с.
4. Костюков А.Н. Должностное лицо: административно-правовой статус / А.Н. Костюков // Правоведение. – 1987. – №2. – С. 20–26.

5. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс: [учебное пособие для вузов] / Н.В. Витрук. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – 383 с.
6. Москвич Л.М. Організаційно-правові проблеми статусу суддів : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.10 / Москвич Лідія Миколаївна. – Х., 2003. – 244 с.
7. Бабій Б.М. Юридичний словник / Бабій Б.М., Корецький В.М., Цветкова В.В. – К.: Головна редакція УРЕ, 1974. – 846 с.
8. Теория государства и права: курс лекцій / [Байтин М.И., Григорьев Ф.А., Матузов Н.И. и др.]; под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М.: Юристъ, 1997. – 672 с.
9. Марченко М. Н. Теория государства и права: [учебник] / Марченко М.Н. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Вебли, Изд-во Проспект, 2003. – 640 с.
10. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / Колпаков В.К., Кузьменко О.В. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
11. Адміністративне право України: підручник / [Бандурка О.М., Бугайчук К.Л., Гуменюк В.А. та ін.] / за заг. ред. О.М. Бандурки. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 480 с.
12. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадян: до питання про склад елементів / М.А. Бояринцева // Право України. – 2002. – №8. – С. 21-25.
13. Бойко И.В. Административно-правовой статус граждан в Украине / И.В. Бойко // Проблемы законности. – 1998. – Выпуск 34. – С. 94-98.
14. Шестаков С.В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 / Шестаков Сергій Володимирович. – Х., 2003. – 205 с.
15. Макаренко Н.В. Административное право в определениях и схемах : учебное пособие / Макаренко Н.В., Черенков Е.А. – М.: Юристъ, 2000. – 179 с.
16. Армаш Н.О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Державне управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.О. Армаш. – К., 2005. – 18 с.
17. Мозоль В.В. Адміністративно-правовий статус посадової особи податкової міліції (організаційно-правові аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. В. Мозоль. – Ірпінь. – 2006. – 21 с.
18. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07/ Бояринцева Марина Анатоліївна. – К., 2005. – 213 с.

УДК 347.922:342.92 (477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНІ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК СФЕРА ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ УЧАСТІ ПРОКУРОРА

Шемякін О.В., здобувач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена визначенню поняття та змісту адміністративно-юрисдикційних проваджень як сфери об'єктивізації участі прокурора.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне провадження, адміністративно-юрисдикційне провадження, юридичний процес, юридична процедура.